Отзыв
зарубежного научного руководителя на диссертацию
Садуловой Жайнагуль Кемаладиновны, подготовленную на соискание степени доктора философии (PhD) по специальности 8D02304 – Филология, на тему «Социолингвистические проблемы полиязычного образования в Республике Казахстан»
(на материале западного региона)

Данная диссертационная работа направлена на выявление социолингвистических проблем полиязычного образования в Республике Казахстан на материалах западного региона. Для выявления социолингвистических аспектов полиязычного образования в Республике Казахстан рассматриваются вопросы проявления двуязычия и многоязычия в языковой ситуации Казахстана с социолингвистической точки зрения. Взаимодействие языков в контексте двуязычия и многоязычия – сложное и закономерное лингвистическое явление. В такой ситуации языки соприкасаются, дополняют друг друга в определённой социокультурной среде, а иногда и оказывают взаимное влияние. Это взаимодействие не только расширяет динамику развития языков, сферу их использования, но и повышает коммуникативные возможности личности. Кроме того, взаимодействие языков в многоязычной среде сближает культуры, положительно влияет на укрепление общественного согласия и толерантности. Развитие многоязычия является одним из важных факторов, повышающих потенциал не только отдельных людей, но и всего общества в условиях современной глобализации. Овладение несколькими языками расширяет кругозор человека, открывает путь к пониманию и уважению различных культур. Кроме того, многоязычие предоставляет прекрасную возможность для подготовки конкурентоспособных специалистов, развития международного образования и профессиональных связей. В многоязычном обществе формируются социальная интеграция, культурное многообразие и языковая толерантность, способствующие укреплению внутренней стабильности и внешней репутации страны. Жизнеспособность и среда бытования любого языка определяются динамичным развитием языка. Диссертационная работа, посвященная столь важному и глубокому изучению проблемы и предлагаемая к защите, является одной из актуальных тем в казахстанской социолингвистике на сегодняшний день. Поскольку Казахстан – многонациональное государство, языковую ситуацию в стране можно охарактеризовать как многоязычную. Наглядным подтверждением этого является открытие многоязычных школ в системе образования и внедрение программ многоязычного обучения в высших учебных заведениях в рамках проекта «Триединство языков». Видно, что подобные шаги привели к значительным достижениям. Эта инициатива, зародившаяся в сфере образования, сегодня доказывает свою актуальность и необходимость во всех сферах жизни общества. Многоязычное образование в Казахстане – одно из основных и актуальных направлений образовательной политики страны. Эта программа направлена на вхождение страны в мировое пространство и повышение ее конкурентоспособности. В процессе внедрения многоязычия казахский язык займет свое место в качестве государственного, а русский язык будет признан средством межкультурного общения, при этом цель – налаживание контактов с международным сообществом посредством английского языка. В теоретической части диссертационного исследования обозначены задачи разработки лингвистических, социолингвистических, лингвокультурологических, лингвокогнитивных характеристик культурной программы «Триединство языков» и их реализации в практике полиязычного образования. Кроме того, путем анализа

статистических данных о полиязычном образовании в западном регионе Казахстана определено состояние полиязычного образования в средних и высших учебных заведениях, а на основе результатов опроса населения данного региона для определения положения языков в ситуации полиязычного образования даны научно-практические рекомендации по реализации полиязычного образования на базе государственного языка. Научные аргументы и выводы диссертации свидетельствуют о том, что результаты исследования состояния полиязычия в социальных сферах свидетельствуют о появлении казахско-русско-английского языковых компонентов в западном регионе. Вместе с тем, проведенное социолингвистическое исследование показывает, что реализация полиязычного образования в Республике Казахстан осуществляется целенаправленно и системно. Развитие английского языка и его практическое использование происходят очень быстро, а функционирование русского языка как языка межнационального общения устойчивы.

Структурные части исследования логически и системно взаимосвязаны. Главы и разделы диссертации гармонично сочетаются и дополняют друг друга. Содержание диссертации в полной мере определяет и раскрывает цели и задачи, поставленные по теме диссертации, методологические основы, методы, новизну и выводы, предлагаемые к защите в соответствии с темой. Теоретическая база и практическая значимость диссертации весьма высоки.

В ходе подготовки диссертационной работы Садулова Жайнагуль Кемаладиновна продемонстрировала высокий уровень квалификации и компетентности в проведении научных исследований. Результаты исследования опубликованы в журналах (в печати), входящих в научную базу данных Scopus, в изданиях, рекомендованных к публикации Комитетом по обеспечению качества в науке и высшем образовании Министерства образования Республики Казахстан, а также в материалах международных конференций.

В заключение следует отметить, что диссертация Садуловой Жайнагуль Кемаладиновны на тему «Социолингвистические проблемы полиязычного образования в Республике Казахстан» (на материале западного региона) соответствует квалификационным требованиям, предъявляемым к работам данного типа, является научным трудом, вносящим существенный вклад в развитие лингвистических наук, а также полностью соответствует требованиям для получения степени доктора философии (PhD) по образовательной программе 8D02304-«Филология», по которой обучается автор, и может быть представлена к защите.

Зарубежный научный консультант,
Доктор филологических наук,
профессор, декан факультета башкирской филологии Хусаинова Ляйля Мидхатовна
Башкирского государственного педагогического университета им. М. Акмуллы

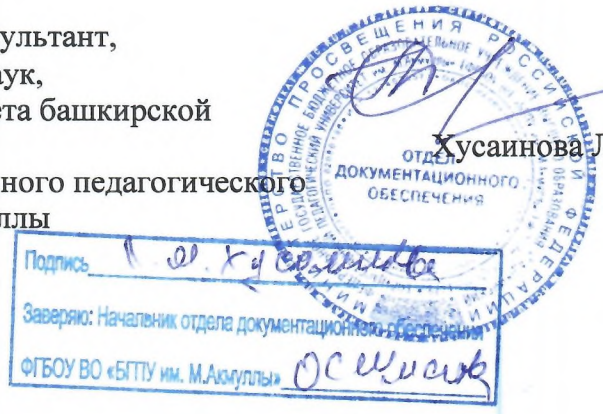

Садулова Жайнагуль Кемаладинқызының 8D02304–Филология мамандығы бойынша философия докторы (PhD) ғылыми дәрежесін алу үшін дайындалған «Қазақстан Республикасында көптілді білім берудің әлеуметтік лингвистикалық мәселелері» (батыс өңірі материалдары негізінде) тақырыбындағы диссертациялық жұмысына шетелдік кеңесшінің

ПІКІРІ

Бұл диссертациялық жұмыс Қазақстан Республикасында көптілді білім берудің әлеуметтік лингвистикалық мәселелерін батыс өңірі аясында айқындауға арналған. Қазақстан Республикасындағы көптілді білім берудің әлеуметтік лингвистикалық қырларын анықтау мақсатында батыс өңіріндегі қостілділік пен көптілділіктің Қазақстанның тілдік жағдайындағы көріністері әлеуметтік лингвистикалық тұрғыдан қарастырылған. Қостілділік пен көптілділік жағдайында тілдердің өзара әрекеттесуі — бұл күрделі әрі табиғи лингвистикалық құбылыс. Мұндай жағдайда тілдер бір-бірімен қарым-қатынасқа түсіп, белгілі бір әлеуметтік-мәдени ортада бірін-бірі толықтырып, кейде бір-біріне ықпал етеді. Бұл ықпалдастық тілдердің даму динамикасын, олардың қолданылу аясын кеңейтіп қана қоймай, тұлғаның коммуникативтік мүмкіндіктерін де арттырады. Сонымен қатар, көптілді ортада тілдердің өзара әрекеті мәдениеттерді жақындастырып, қоғамдық келісім мен толеранттылықты нығайтуға да оң әсер етеді. Көптілділіктің дамуы – қазіргі жаһандану жағдайында жеке тұлғаның ғана емес, бүкіл қоғамның әлеуетін арттыратын маңызды факторлардың бірі. Бірнеше тілді меңгеру адамның ой-өрісін кеңейтіп, түрлі мәдениеттерді түсініп, құрметтеуге жол ашады. Сонымен қатар, көптілділік бәсекеге қабілетті мамандарды даярлауға, халықаралық деңгейде білім алу мен кәсіби қарым-қатынасты дамытуға зор мүмкіндік береді. Көптілді қоғамда әлеуметтік интеграция, мәдени әртүрлілік пен тілдік толеранттылық қалыптасып, елдің ішкі тұрақтылығы мен сыртқы беделінің нығаюына ықпал етеді. Кез келген тілдің өміршеңдігі мен өмір сүру ортасы тілдің қарқынды дамуы арқылы айқындалады. Осындай маңызды және терең зерттеуді кажет стетін мәселеге арналған және қорғауға ұсынылып отырған диссертациялық зерттеу бүгінгі қазақстандық әлеуметтік лингвистикадағы өзекті тақырыптардың бірі болып табылады. Қазақстан – көпұлтты мемлекет болғандықтан, елдегі тілдік ахуалды да көптілді деп сипаттауға болады. Бұл жағдайдың айқын дәлелі – «Тілдердің үштұғырлығы» жобасының аясында білім беру саласында көптілді мектептердің ашылуы және жоғары оқу орындарында көптілді оқыту бағдарламаларының енгізілуі. Мұндай қадамдар елеулі жетістіктерге жеткізгенін көруге болады. Білім саласынан бастау алған бұл бастама бүгінде қоғамның барлық саласында өзектілігі мен қажеттілігін дәлелдеп отыр.Қазақстанда көптілді білім беру – елдің білім беру саясатының басты және өзекті бағыттарының бірі болып табылады. Бұл бағдарлама ұлттың жаһандық кеңістікке еніп, өзінің бәсекеге қабілеттілігін арттыруды көздейді. Көптілділік жүйесін енгізу барысында қазақ тілі мемлекеттік тіл ретінде өз орнын иеленіп, орыс тілі мәдениетаралық қарым-қатынас құралы ретінде танылса, ағылшын тілі арқылы халықаралық қауымдастықпен байланыс орнату мақсат етіледі.

Диссертациялық зерттеудің теориялық бөлімінде «Үштұғырлы тіл» мәдени бағдарламасының лингвистикалық, әлеуметтік-лингвистикалық, лингвомәдени, лингвокогнитивтік сипаттарын жасау және олардың көптілді білім беру тәжірибесіндегі іске асырылуын міндеттерінде айқындаған. Сонымен қатар орта және жоғары білім беру салаларында көптілді білім беру жағдайын Қазақстанның батыс өңіріндегі

көптілді білім берудің статистикалық мәліметтеріне талдау жасау жолымен айқындап, аталған өңірдің тұрғындарының көптілді білім беру жағдайындағы тілдер позициясын анықтауға арналған сауалнама нәтижелеріне сүйене отырып, көптілді білім беруді мемлекеттік тіл негізінде іске асыруға арналған ғылыми-практикалық ұсыныстар жасаған. Диссертациядағы ғылыми пайымдаулар мен тұжырымдар көптілділіктің әлеуметтік салалардағы жай-күйін зерттеу нәтижелері батыс өңірде қазақ-орыс-ағылшын тілді компоненттердің пайда болып жатқанын көрсетеді. Сонымен қатар жүргізілген әлеуметтік-лингвистикалық зерттеу Қазақстан Республикасында көптілді білім беруді іске асыру мақсатты және жоспарлы түрде жүргізіліп жатқанын байқатады. Ағылшын тілінің дамуы және оның практикалық қолданылуы өте жылдам, орыс тілінің ұстанымдары ұлтаралық қарым-қатынас тілі ретінде тұрақты екендігін білдіреді.

Зерттеу жұмысының құрылымдық бөліктері өзара логикалық және жүйелі байланысқан. Диссертацияның тараулары мен тармақтары өзара үйлесім тауып, бірін-бірі толықтырып тұр. Диссертация мазмұны диссертация тақырыбына қойылған мақсаты мен міндеттерін, әдіснамалық негіздерін, әдістерін, жаңалығы мен қорғауға ұсынылатын тұжырымдарын тақырыпқа сай анықтап, толық ашқан. Диссертацияның теориялық негізі мен практикалық маңызы өте жоғары.

Садулова Жайнагуль Кемаладинқызы диссертация жұмысын дайындау барысында ғылыми зерттеу жұмысын орындау дағдысының, құзыреттілігінің жоғары деңгейде қалыптасқанын танытты. Зерттеу нәтежелері Scopus ғылыми деректер базасына кіретін журналдарда (ин-прессінде), ҚР ҒЖЖБ Ғылым және жоғары білім саласындағы сапаны қамтамасыз ету комитетінің нәтжелерін жариялау үшін ұсынылатын басылымдарда, халықаралық конференциялардың жинақтарында жарияланған.

Қорытындылай келе, Садулова Жайнагуль Кемаладинқызы «Қазақстан Республикасында көптілді білім берудің әлеуметтік лингвистикалық мәселелері» (батыс өңірі материалдары негізінде) тақырыбындағы дайындаған диссертациясы осы тектес жұмыстарға қойылатын біліктілік талаптарына сәйкес, сонымен катар лингивистикалық ғылымды дамытуға қосатын салмақты үлесі бар ғылыми жұмыс болып табылады және де автордын өзі ізденіп отырған 8D02304- «Филология» білім беру бағдарламасы бойынша философия докторы (PhD) дәрежесін алуға қойылатын талаптарға толық жауап береді және де қорғауға жіберуге болады.

Шетел ғылым кеңесшісі,
Филология ғылымдарының докторы,
профессор, Башқұрт филологиясы
факультетінің деканы
М. Ақмолла ат. Башқұрт мемлекеттік
педагогикалық университеті Хүсаинова Ляйля Мидхатқызы

Подпись Л.М. Хусаинова
Заверяю: Начальник отдела документационного обеспечения
ФГБОУ ВО «БГПУ им. М.Акмуллы» ОС Ишалина